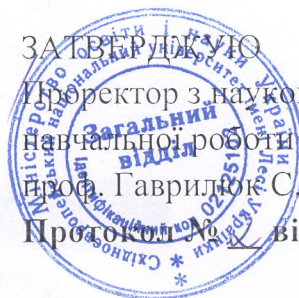

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра філософії та релігієзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 17.10. від 17.10. 2018 р.

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ СИМВОЛУ

підготовки магістра
спеціальності 033 Філософія
освітньої програми Філософія, суспільна аналітика

Луцьк – 2018

Програма навчальної дисципліни «ФІЛОСОФІЯ СИМВОЛУ» підготовки магістра, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 033 Філософія, за освітньою програмою Філософія, суспільна аналітика

Розробник: Опейда Л. М., доцент кафедри філософії та релігієзнавства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, к. філос. н., доцент

Рецензент: Ліщук-Торчинська Т. П., доцент кафедри загальної і соціальної психології та соціології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, к. філос. н., доцент.

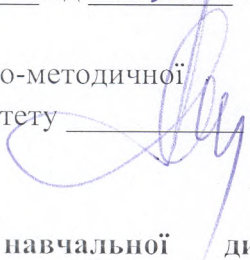
Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства

протокол № 3 від 26 вересня 2018 р.

Завідувач кафедри: (Борейко Ю. Г.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету історії, політології та національної безпеки

протокол № 3 від 5.10. 2018 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Шваб А. Г.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 – гуманітарні науки 033 – Філософія Освітня програма – Філософія, суспільна аналітика Освітній ступінь – магістр	Вибіркова
		Рік навчання 5
Кількість годин/кредитів 120 / 4		Семестр 9-ий
		Лекції 22 год.
		Практичні (семінарські) 22 год. Лабораторні ____ год. Індивідуальні ____ год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота 62 год.
		Консультації 14 год.
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Програма навчальної дисципліни «Філософія символу» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності «Філософія».

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія символу» є: розгляд філософських концепцій символу в історії філософії; напрацювання у студентів методологічної установки на розуміння специфіки символічного підходу в процесі вивчення культури, їх підготовка до сприйняття символічних феноменів культури й аналізу систем символів і канонів різних культур.

Предметом та основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: визначення місця символу у системі понять; виявлення співвідношення символу з іншими, подібними, поняттями: знак, алегорія, образ, архетип, симулякр; розгляд процесу становлення поняття «символ» в історико-філософській ретроспективі; розгляд концепцій символу, які сформувалися в рамках філософії культури (Н. А. Бердяєв, Й. Хейзинга), філософської герменевтики (Г. Гадамер); герменевтичної символології М. Хайдеггера; філософії мови (Л. Вітгенштейн, Ж. Лакан та ін.); розгляд філософії символічних форм (Е. Кассіер), психоаналітичних версій символу (З. Фрейд, Е. Фромм, К.-Г. Юнг); розгляд вчення про символ А. Уайтхеда, герменевтичної символології М. Хайдеггера, “метафоричного символізму” С. Лангер; онтологічних концепцій символу в філософії культури (А. Ф. Лосєв, Ю. М. Лотман, Р. Барт).

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Поняття символу. Проблема символу в історико-філософській ретроспективі.

Змістовий модуль 2. Символ у філософії XX ст. Провідні теорії.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

визначення поняття символу (різні інтерпретації); різні значення цього поняття в історії філософії; відмінність поняття символ від інших понять: знак, алегорія, образ, архетип, симулякр; основні положення концепцій символу, які сформувалися в рамках філософії культури (Н. А. Бердяєв, Й. Хейзинга), філософської герменевтики (Г. Гадамер); герменевтичної символології М. Хайдеггера; філософії мови (Л. Вітгенштейн, Ж. Лакан та ін.); філософію символічних форм (Е. Кассірер), психоаналітичні версії символу (З. Фрейд, Е. Фромм, К.-Г. Юнг); вчення про символ А. Уайтхеда, герменевтична символологія М. Хайдеггера, “метафоричний символізм” С. Лангер; онтологічні концепції символу в філософії культури (А. Ф. Лосєв, Ю. М. Лотман, Р. Барт);

співвідношення символу з іншими, подібними, поняттями: знак, алегорія, образ, архетип, симулякр;

аналізу символічних систем культури.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Поняття символу. Проблема символу в історико-філософській ретроспективі

Тема 1. Поняття символу. Відмінність символу від знаку, алегорії, образу, схеми, архетипу, симулякру. Типи символів.

Поняття символу. Підходи щодо визначення й опису символу. Типи та функції символів. Відмінність символу від знаку, алегорії, образу, архетипу, симулякру.

Символічність культури. Прасимвол. Системи кодифікації культурної інформації. Культура як система символічних форм: науки, мови, міфу, релігії та мистецтва. Визначальна роль символу в релігійних культурах.

Тема 2. Символ в історико-філософській ретроспективі.

Тлумачення символу в античній, середньовічній культурі та культурі Відродження. Символ у трактуванні класичної філософії (І. Кант, Г. Гегель, Ф. Шеллінг). Символ у концепціях Гете та представників німецького романтизму (Новалис, Ф. Шлегель та ін.). Російський символізм кн. XIX–поч. XX ст. (В. С. Соловйов, Вяч. Іванов, А. Бєлий).

Змістовий модуль 2. Символ у філософії XX ст. Провідні теорії

Тема 3. “Філософія символічних форм” Е. Кассіра, вчення про символ А. Уайтхеда.

“Філософія символічних форм” Е. Кассіра. Культура як символічна система. Принцип систематизації символічних форм. Проблема мови, міфу та свідомості в якості символічних утворень.

Сенс понять “символ” і “символізм” у філософії А. Уайтхеда. Аналіз теорії “символічного відношення” А. Уайтхеда.

Тема 4. Символ і несвідоме (З. Фрейд, К.-Г. Юнг, Е. Фромм).

Порівняльний аналіз концепцій З. Фрейда та К.-Г. Юнга. Символічна або “глибинна психологія” К.-Г. Юнга. Символ і архетип (К. Юнг). “Забута мова” в розумінні Е. Фромма.

Тема 5. Символ у філософській герменевтиці Г. Гадамера, герменевтична символологія М. Хайдеггера.

Символ у філософській герменевтиці Г. Гадамера. Герменевтична символологія М. Хайдеггера. М. Хайдеггер про річ, символ і мислення.

Тема 6. Символ у філософії мови Л. Вітгенштейна та Ж. Лакана; “метафоричний символізм” С. Лангер.

Символ у філософії мови Л. Вітгенштейна та Ж. Лакана. “Метафоричний символізм” С. Лангер.

Тема 7. Онтологічні концепції символу в філософії культури (А. Ф. Лосєв, Ю. М. Лотман, Р. Барт).

Концепція символу А. Ф. Лосєва. Символ як вираження цінностей. Багатомірність смислових полів культури. Символ як акумулятор, конденсатор ціннісних смислів і їх транслятор, медіатор, посередник між пластами культури (Ю. М. Лотман). Мова символів як універсальна мова культури. Поняття “семіосфери” Ю. Лотмана. Ю. Лотман про семіотичний механізм культури. Символ в концепції Р. Барта.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (семін.)	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Поняття символу. Проблема символу в історико-філософській ретроспективі					
Тема 1. Поняття символу. Відмінність символу від знаку, алегорії, образу, схеми, архетипу, симулякру. Типи символів.	16	4	4	6	2
Тема 2. Символ в історико-філософській ретроспективі.	20	4	4	10	2
Разом за модулем 1	36	8	8	16	4

Змістовий модуль 2. Символ у філософії XX ст. Провідні теорії					
Тема 3. “Філософія символічних форм” Е. Кассіра, вчення про символ А. Уайтхеда.	14	2	2	8	2
Тема 4. Символ і несвідоме (З. Фрейд, К.-Г. Юнг, Е. Фромм).	20	4	4	10	2
Тема 5. Символ у філософській герменевтиці (Г. Гадамер); герменевтична символологія М. Хайдеггера.	16	2	2	10	2
Тема 6. Символ у філософії мови Л. Вітгенштейна та Ж. Лакана; “метафоричний символізм” С. Лангер.	14	2	2	8	2
Тема 7. Онтологічні концепції символу в філософії культури (А. Ф. Лосєв, Ю. М. Лотман, Р. Барт).	20	4	4	10	2
Разом за модулем 2	84	14	14	46	10
Всього годин	120	22	22	62	14

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Символ в трактуванні М. Бердяєва.
2. Символ у концепції Й. Хейзинги.
3. Концепція символу А. Бергсона.
4. Концепція символу в філософській антропології П. Флоренського.
5. Симулякр і концепція символічного в філософії культури Ж. Бодрійяра.
6. Трактування симулякра як символу Ж. Делезом; вчення про час у зв'язку з ідеєю символу.
7. Теорія символу як ідеальної події у Ж. Делеза. Творчість як сублімація і символізація у Ж. Делеза.
8. Символ і знак у Ж. Дерріда. Мова і письмо в тексті Ж. Дерріда.
9. Символ в інтерпретації У. Еко.
10. Е. Гуссерль про свідомість, символ і річ.
11. Феномен символічного представлений в концепціях символічного інтеракціонізму (Дж. Мід, Г. Блумер, І. Боффман).
12. Структуралізм Леві-Строса і дослідження механізмів функціонування символів у первісному несвідомому.
13. Поняття символічного поля.
14. Ідея концепту й ідея символу.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

ІНДЗ немає

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Специфіка викладання курсу полягає у використанні двох видів контролю: поточного і підсумкового.

Поточний контроль включає в себе:

- тестування – така форма контролю дозволяє перевірити загальну підготовку студентів до кожного заняття, проводяться регулярно на вибірковій основі;
- опитування – проводиться з метою виявлення вмінь студентами оперувати вчитаним викладачем матеріалом, відповідати на додаткові питання, проводиться регулярно на вибірковій основі;
- самостійна робота – така форма контролю дозволяє виявити вмінь чітко і послідовно відповідати на поставлені запитання, вмінь працювати самостійно.

Поточний контроль (маx = 40 балів)							Модульний контроль (маx = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1							Модуль 2		
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2					МКР 1	МКР 2	
T1	T 2	T 3	T 4	T 5	T6	T 7	30	30	100
6	6	6	6	6	5	5			

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Першоджерела:

1. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М., 1988.
2. Барт Р. Миф сегодня / Р. Барт // Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. М., 1994.
3. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат / Л. Витгенштейн // Витгенштейн Л. Философские работы. Ч. 1. М., 1994.
4. Гадамер Г. Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики / Г. Г. Гадамер. – М., 1983.
5. Иванов Вяч.Вс. Избранные труды по семиотике и истории культуры / В. В. Иванов. – Том 1. М., 1998.
6. Кассирер Э. Философия символических форм. Введение и постановка проблемы / Э. Кассирер // Культурология. XX век. Антология. – М., 1995. – С. 163–212.
7. Кассирер Е. Символ / Е. Кассирер // Філософсько-антропологічні читання'97. – К., 2000. – С. 265–288.
8. Кемпбел Дж. Герой із тисячею облич / Дж. Кемпбел [Пер. з англ.] – К. : Видавничий дым «Альтернативи», 1999. – 392 с.
9. Лангер С. Философия в новом ключе: Исследование символики, разума, ритуала и искусства / С. Лангер. – М., 2000.
10. Лотман Ю.М. Структура художественного текста / Ю.М.Лотман // Лотман Ю.М. Об искусстве. СПб, 1998.
11. Лосев А.Ф. Проблема символа и реалистическое искусство / А. Ф. Лосев.– М., 1995.
12. Лосев А. Ф. Знак. Символ. Миф: Труды по языкознанию / А. Ф. Лосев.- М., 1982.
13. Лосев А. Ф. Очерки античного символизма и мифологии / А. Ф. Лосев. – М., 1994.
14. Лосев А. Ф. Философско-поэтический символ Софии у Вл. Соловьева / А. Ф. Лосев // Лосев А. Ф. Страсть к диалектике: Литературные размышления философа. – М. : Советский писатель, 1990. – 320 с.
15. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история / Ю. М. Лотман. – М., 1999.
16. Лотман Ю. М. Символ в системе культуры / Ю. М. Лотман // Лотман Ю. М. Избранные статьи в 3-х т. – Т. 1. : «Статьи по семиотике и типологии культуры». – Таллин: Александра, 1992. – 480 с.
17. Флоренский П. А. «Иконостас», «Symbolarium» / П. А. Флоренский // Флоренский П. А. Сочинения: В 4 т. М., 1996. Т. 2.
18. Юнг К. Г. Архетип и символ / К. Г. Юнг. – М., 1993.
19. Юнг К. Г. Человек и его символы / К. Г. Юнг. – М., 1997.

Основна:

20. Аверинцев С. С. Знак, знамя, знамение / С. С. Аверинцев // С. С. Аверинцев // Поэтика ранневизантийской литературы. М., 1977. – С. 109–128.
21. Аверинцев С. С. К истолкованию символики мифа об Эдипе / С. С. Аверинцев // Античность и современность. – М., 1972.
22. Аверинцев. С. Символика раннего Средневековья (К постановке вопроса) / С. Аверинцев // Семиотика и художественное творчество. – М. : Наука, 1977. – С. 308–338.

23. Аверинцев С. С. Заметки к будущей классификации типов символа / С.С. Аверинцев // Проблемы изучения культурного наследия / Под ред. Г. В. Степанова. – М. : Наука, 1985. – 400 с.
24. Аверинцев С. С. Системность символов в поэзии Вячеслава Иванова / С. Аверинцев // Контекст-1989. – М. : Наука, 1989. – 270 с.
25. Аверинцев С. Символ / С. Аверинцев. – Режим доступа: // http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Literat/aver/simv.php
26. Арутюнова Н. Д. Образ, метафора, символ в контексте жизни и культуры / Н. Д. Арутюнова // Res philologica. Филологические исследования. — М.; Л. : Наука, 1990. – 468 с.
27. Лошаков Р. А. Феномен и символ / Р. А. Лошаков // Вестник Русской Христианской Гуманитарной Академии. – 2005. – № 6. – С. 73–84.
28. Мамардашвили М. К., Пятигорский А. М. Символ и сознание. Метафизические рассуждения о сознании, символическом и языке / М. К. Мамардашвили, А. М. Пятигорский. – М., 1997.
29. Элиаде М. Мефистофель и андрогин / М. Элиаде [Пер. с франц.] – СПб. : Алетея, 1998. – 374 с.
30. Почепцов Г. Г. История русской семиотики до и после 1917 года / Г. Почепцов. – М., 1998.
31. Свасьян К. А. Проблема символа в современной философии / К. А. Свасьян. – Благовещенск, 2000.
32. Свасьян К. А. «Философия символических форм» Э. Кассирера / К. А. Свасьян. – Ереван: Изд-во АН АрмССР, 1980.
33. Символы в культуре. СПб., 1992.
34. Символ в системе культуры: проблемы интерпретации текста. – Сыктывкар : Коми гос. пед. ин-т, 2003.
35. Спирова Э. М. Знак и символ: психолого-философское обоснование / Э. М. Спирова. – М., 2011. – 186 с.
36. Спирова Э. М. Философско-антропологическое содержание символа / Э. М. Спирова. – М., 2011. – 336 с.
37. Сычева С. Г. Проблема символа в философии / С. Г. Сычева. – Томск. – 2000. – 197 с.
38. Тодоров Ц. Теории символа / Ц. Ц. Тодоров. – М., 1999.
39. Фадеева Т. М. Образ и символ / Т. М. Фадеева. – М. : Новалис, 2004.
40. Фадеева И. Е. Символ в системе культуры: теория и феноменология / И. Е. Фадеева. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2003.

Довідкова література:

41. Аверинцев. С. Софія-Логос / С. Аверинцев. Словник 2-е вид. – К. : Дух і Літера, 2004. – 640 с.
42. Бауэр В., Дюмотц И., Головин С. Энциклопедия символов / В. Бауэр, И. Дюмотц, С. Головин [пер. с нем.] – М.: КРОН-ПРЕСС, 2000. – 504 с.
43. Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы / Авт. Сост. В. Аедреева, В. Кулеев, А. Ровнер. – М. : Астрель : АСТ, 2006. – 556 с.
44. Энциклопедия. Символов, знаков, эмблем. – М. : Эксмо; СПб. : Мидград, 2007. – 608 с.
45. Жан Ж. Знаки и символы / Ж. Жан. – М., 2002.
46. Кэрлот Х. Э. Словарь символов / Х. Э. Керлот. – М. : «RELF - book», 1994, – 608 с.
47. Культурология. XX век. Антология. – М., 1995. – С. 163–212.
48. Панов Е.М. Знаки, символы, языки / Е. М. Панов. – М., 1980.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття символу.
2. Типи і функції символів.
3. Відмінність символу від знаку, алегорії, образу, архетипу, симулякру.
4. Поняття символічного поля.
5. Культура як система символічних форм: науки, мови, міфу, релігії та мистецтва.
6. Тлумачення символу в античній, середньовічній культурі та культурі Відродження.
7. Символ в трактуванні класичної філософії (І. Кант, Г. Гегель, Ф. Шеллінг).
8. Символ у концепціях Гете та представників німецького романтизму (Новаліс, Ф. Шлегель та ін.).
9. Російський символізм кн. XIX– поч. XX ст. (В. С. Солов'єв, Вяч. Іванов, А. Бєлий).
10. Концепція символу в філософській антропології П. Флоренського.
11. “Філософія символічних форм” Е. Кассіра.
12. Сенс понять “символ” і “символізм” в філософії А. Уайтхеда.
13. Порівняльний аналіз концепцій З. Фрейда і К.-Г. Юнга.
14. Символ і архетип (К.Юнг).
15. «Забута мова» в розумінні Е. Фромма.
16. Символ у філософській герменевтиці Г. Гадамера.
17. Герменевтична символологія М. Хайдеггера.
18. Символ у філософії мови Л. Вітгенштейна та Ж. Лакана.
19. “Метафоричний символізм” С. Лангер.
20. Концепція символу А. Ф. Лосева. Типологія символів.
21. Поняття “семіосфери” Ю. Лотмана. Ю. Лотман про семіотичний механізм культури.
22. Симулякр і концепція символічного у філософії культури Ж. Бодрійяра.
23. Символ в трактуванні М. Бердяєва.
24. Символ у концепції Й. Хейзинги.
25. Симулякр і концепція символічного в філософії культури Ж. Бодрійяра.
26. Трактування симулякра як символу Ж. Делезом. Творчість як сублимація і символізація у Ж. Делеза.
27. Символ і знак у Ж. Дерріда. Ідея концепту та ідея символу.
28. Феномен символічного представлений в концепціях символічного інтеракціонізму (Дж. Мід, Г. Блумер, І. Боффман).
29. Структуралізм Леві-Строса і дослідження механізмів функціонування символів в первісному несвідомому.
30. Символ в інтерпретації У. Еко.
31. Концепція символу А. Бергсона.
32. Е. Гуссерль про свідомість, символ і річ.

Теми семінарських занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття символу. Відмінність символу від знаку, алегорії, образу, архетипу, симулякру. Типи символів. 1. Поняття символу. Підходи щодо визначення і опису символу. Конститування символів. 2. Типи і функції символів. 3. Відмінність символу від знаку, алегорії, образу, архетипу, симулякру. Символ як нерозгорнутий знак. 4. Символічність культури. Прасимвол. Системи кодифікації культурної інформації. Культура як система символічних форм:	4

	науки, мови, міфу, релігії та мистецтва. 5. Визначальна роль символу в релігійних культурах. Сакральні тексти як символічно закодовані метафізичні знання. Символіка релігійного мистецтва.	
	Тема 2. Символ в історико-філософській ретроспективі. 1. Тлумачення символу в античній, середньовічній культурі та культурі Відродження. 2. Символ в трактуванні класичної філософії (І. Кант, Г. Гегель, Ф. Шеллінг). 3. Символ у концепціях Гете та представників німецького романтизму (Новалис, Ф. Шлегель та ін.). 4. Російський символізм кн. XIX– поч. XX ст. (В. С. Соловйов, Вяч. Іванов, А. Бєлий).	4
3	Тема 3. “Філософія символічних форм” Е. Кассіра, вчення про символ А. Уайтхеда. 1. “Філософія символічних форм” Е. Кассіра. Культура як символічна система. Природа символу і поняття символічної форми. Принцип систематизації символічних форм. Проблема мови, міфу і свідомості в якості символічних утворень. 2. Сенс понять “символ” і “символізм” в філософії А. Уайтхеда. Аналіз теорії «символічного відношення» А. Уайтхеда. А. Уайтхед про роль символізму в житті суспільства.	2
4	Тема 4. Символ і несвідоме (З. Фрейд, К.-Г. Юнг, Е. Фромм). 1. Порівняльний аналіз концепцій З. Фрейда і К.-Г. Юнга. 2. Символічна або “глибинна психологія” К.-Г. Юнга. Символ і архетип (К.Юнг). 3. “Забута мова” в розумінні Е. Фромма.	4
5	Тема 5. Символ у філософській герменевтиці Г. Гадамера, герменевтична символологія М. Хайдеггера. 1. Символ у філософській герменевтиці Г. Гадамера. 2. Герменевтична символологія М. Хайдеггера. М. Хайдеггер про річ, символ і мислення.	2
6	Тема 6. Символ у філософії мови Л. Вітгенштейна та Ж. Лакана; “метафоричний символізм” С. Лангер. 1. Символ у філософії мови Л. Вітгенштейна та Ж. Лакана. 2. “Метафоричний символізм” С. Лангер.	2
7	Тема 7. Онтологічні концепції символу в філософії культури (А. Ф. Лосєв, Ю. М. Лотман, Р. Барт). 1. Концепція символу А. Ф. Лосєва. Типологія символів (А.Ф.Лосєв). Символ як вираження цінностей. Багатомірність смислових полів культури. 2. Символ як акумулятор, конденсатор ціннісних смислів і їх транслятор, медіатор, посередник між пластами культури (Ю. М. Лотман). 3. Мова символів як універсальна мова культури. Поняття “семіосфери” Ю. Лотмана. Ю. Лотман про семіотичний механізм культури. 4. Символ в концепції Р. Барта.	4
	Разом	22